

فارسی چهارم

دوره‌ی ابتدایی

برای دانش آموزان تیزهوش

- ۱۴۰۰ پرسش چهار گزینه‌ای همراه با پاسخ تشریحی
- تمرین‌های تشریحی و عملکردی
- شرح واژه‌ها و عبارات‌های مهم درس

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

گوییم فوش آمد ای محصل داری تو بدان کتاب کامل

برفیز و کنون فارسی آموز از دست مده فرصت امروز

همراه تو ییم با رشادت تا باز کنی در سعادت

مهرانگیز سلمانی

مجموعه تخصصی

مای درسی

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

خدا

به مادر گفتم: «آخر این خدا کیست؟
 که هم در خانگی ما هست و هم نیست
 تو گفتی مهربان‌تر از خدا نیست
 دمی از بندگان خود جدا نیست
 چرا هرگز نمی‌آید به خوابیم؟
 چرا هرگز نمی‌گوید جوابم؟
 نماز صبحگاهت را شنیدم
 نو را دیدم، خدایت را ندیدم.»

به من آهسته مادر گفت: «فرزندا
 خدا را در دل خودجوی، یک چند
 خدا در رنگ و بوی گل، نهان است
 بهار و باغ و گل، از او نشان است
 خدا در پاکی و نیکی است، فرزندا
 بود در روشنایی‌ها، خداوند.»

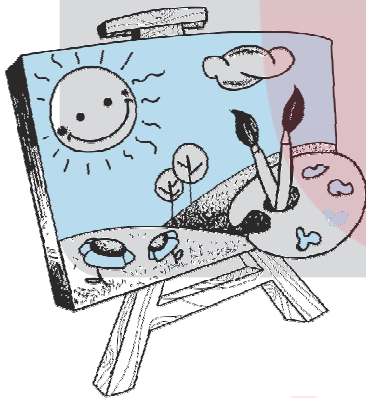

درس اوّل

آفریدگار زیبایی

این درس، ماجرای مسابقه نقاشی فصل‌هاست. هر کدام از فصل‌ها، با کشیدن تصاویری از خود، در این مسابقه شرکت کرده‌اند و خورشید را برای داوری بین خود برگزیده‌اند. زیبایی‌های بی‌ظنری در این تصاویر دیده می‌شود که نشان می‌دهد، هر فصل زیبایی مخصوص به خود دارد و این تغییرات و دگرگونی زمان، نشانی از حیات و پویایی طبیعت است. نقاش همه این زیبایی‌ها، همان خالق هستی است که همه چیز را به درستی در جای خود قرار داده است.

- به راستی اگر فصل‌ها جابه‌جا نمی‌شدند؛ آیا هنوز زیبایی خودشان را دربرداشتند؟

واژه نامه:

پذیرفت: قبول کرد	شاخه‌ها تاب نیاوردند: قدرت تحمل نداشتند.
داوری: قضاوت	جلا داده است: برآق و درخشنده کرده است.
جهان افروز: روشن کننده‌ی جهان	قشر: لایه
نخست: اوّل، ابتدا	چیره دست: ماهر
آویخت: آویزان کرد	دریغ است: حیف است.
پراکنده ساخت: پخش کرد.	شگفت انگیز: تعجب آور
زینت داد: تزئین کرد.	

مای درس

www.my-dars.ir

این دسته از کلمه‌ها، از نظر املايي اهميت دارند:

صحبت - تصميم - جهان افروز - دل انگيز - گودال - اطراف - حشرات -
غوک - منظره‌ی طبيعت - مزارع - صنوبر - سراغ - جلا - سطح - دريغ - قشر -
خودنمايي - بگذاريده - چيره دست - نظاره - خوشه‌های طلايي

نکته‌ها و بررسی یادآوری‌ها

الف - اگر مطالب سال سوم را خوب و دقیق به خاطر داشته باشی؛ بندنویسی یا پاراگراف‌بندی را یاد گرفته‌ای و در نوشته‌های خود به کار می‌بری. اما هیچ وقت برای یاد گرفتن دیر نیست. می‌توانی با به خاطر سپردن این نکته‌ها برای همیشه انشاهای زیبا بنویسی.

در نوشتن یک بند، باید این مراحل به ترتیب رعایت شوند:

- ۱- موضوعی را که می‌خواهیم درباره‌ی آن بنویسیم؛ انتخاب کنیم.
  - ۲- موضوع کلی را به موضوعات کوچک‌تر و جزئی محدود کنیم.
  - ۳- جمله‌های مربوط به هم و پیوسته با موضوع کلی و جزئی بنویسیم.
  - ۴- جمله‌های به هم مرتبط را درباره‌ی موضوع ادامه بدهیم تا به نتیجه‌ی دلخواه برسیم.
- مثلاً اگر بخواهیم درباره‌ی «زیبایی طبیعت» یک بند بنویسیم؛ آن را محدودتر می‌کنیم به رنگ، آب و هوا، دریاها، کوه‌ها، میوه‌ها یا هر چیز مربوط به آن.
- و در نهایت درباره‌ی یکی از موضوع‌های انتخاب شده، یک بند می‌نویسیم.

ب - در متن درس، بهار، تابستان، پاییز و زمستان مربوط به یک گروه و طبقه هستند. گاهی با شنیدن نام یکی از آن‌ها به یاد بقیه‌ی فصل‌ها می‌افتیم. همان‌طور که با شنیدن نام نقاشی، به یاد رنگ، قلم‌مو، طبیعت و... می‌افتیم.

به کار بردن کلمات مربوط به یکدیگر، در متن‌ها و شعرها به زیبایی نوشته‌هایمان اضافه می‌کند و موجب آرایش کلام ما می‌شود. با این کار از آرایه‌ی «تناسب» در متن خود استفاده کرده‌ایم.

نام دیگر «تناسب»؛ شبکه‌ی معنایی می‌باشد.

خوب است بدانید که با استفاده از شبکه معنایی کلمات، می‌توانید متن و نوشته‌ی خودتان را کامل‌تر و پربارتر کنید.

بیش‌تر بدانیم:

بهار، قادر به نقاشی کردن نیست، خورشید نمی‌تواند قضاوت کند، پاییز نمی‌تواند تصمیم بگیرد که صنوبرها را چه رنگی بزند و زمستان قلم در دست نمی‌گیرد و سطح رودخانه‌ها را با یخ براق نمی‌کند. همه این کارها، مخصوص انسان‌هاست. نقاشی کشیدن و تصمیم گرفتن و قضاوت از ویژگی‌های ما آدم‌هاست. اما گاهی برای زیباتر شدن نوشته‌هایمان این ویژگی‌ها و صفت‌ها را به غیرانسان هم می‌دهیم و آن‌ها را انسان تصور می‌کنیم. این کار موجب زیبایی متن ما می‌شود. دادن ویژگی‌های انسانی به غیرانسان‌ها را «جان بخشی به اشیا» یا «شخصیت بخشی» می‌گویند. مانند: مداد من با ناراحتی گفت: «خسته شدم از بس مرا تراشیدی.» ← گفتن و ناراحت شدن صفت و ویژگی ما انسان‌ها است.

بررسی متن درس:

- بهار، تابستان، پاییز و زمستان باهم گفت و گو می‌کردند. (شبکه معنایی) و (جان بخشی به اشیا)
  - خورشید پذیرفت که بین آن‌ها داوری کند. (جان بخشی به اشیا)
  - زنبورهای عسل و پروانه‌ها را روی گل نشان داد. (شبکه معنایی بین زنبورعسل و پروانه و گل)
  - شاخه‌ها تاب نیاوردند. (جان بخشی به اشیا)
  - بر تن کوه‌ها و دشت‌ها لباس سفید پوشاند. (جان بخشی: کوه‌ها را مثل انسان تصور کرده است)
  - برگ درختان سبز در نظر هوشیار هر ورقش دفترى است معرفت کردگار
- در نظر انسان‌های دانا و خردمند، حتی یک برگ درخت هم مثل دفترى است که نشانه‌های شناخت خدا در آن نوشته شده است.

تمرین‌های تشریحی:

۱. با کلمه‌های زیر جمله بساز.

قطره‌های باران: .....

داوری: .....

صنوبرها: .....

جمله از کنار هم چیده شدن چند کلمه‌ی مربوط به هم ساخته می‌شود. به شرط آنکه پیامی از جمله به شنونده یا خواننده (مخاطب) داده شود. بهتر است برای زیباتر شدن نوشته‌هایمان از آرایه‌های ادبی استفاده کنیم.

۲. با توجه به متن درس درستی و نادرستی عبارتهای زیر را مشخص کن.

☐ درست	☐ نادرست	- پاییز، دشت را از خوشه‌های طلایی رنگ گندم پوشاند.
☐ درست	☐ نادرست	- نقاش سوم، به رنگ کاج‌ها و سروها و صنوبرها دست نزد.
☐ درست	☐ نادرست	- زمستان، روی گل‌های بهاری، زنبورهای عسل و پروانه‌ها را نقاشی کرد.
☐ درست	☐ نادرست	- تابستان روی سیم‌های برق، دسته‌دسته پرستوهای مهاجر را نشاندد.

۳. جمله‌های درهم ریخته‌ی زیر را مرتب کن.

- تمام، سطح، زمستان سفید، درآورد، زمین، به رنگ، سفید.

۴. در کلمه‌های زیر، حرفی جاافتاده است. با توجه به متن درس، کلمه‌ها را کامل کن.

ت - میم، پ - یرفت، مند - ره‌ی طبیعت، سرا - جنگل، ق - ره، دست - دسته،

زنبورهای - سل، خ - د نمایی.

۵. کلمه‌های سمت چپ و راست را به یکدیگر وصل کن تا ترکیب‌های جدید به دست بیاید.

تابستان	خورشید
باران	گودال‌های
جهان افروز	فصل
کوچک	قطره‌های
رودخانه	پرستوهای
مهاجر	سطح

۶. جاهای خالی را با استفاده از کلمات زیر کامل کن.

تن کوه ، نقاش چیره دست ، پای خرگوش ، ابرهای ضخیم ، لباس سفید ، شاخه‌ی درخت

www.my-dars.ir

- زمستان بر ..... و دشت‌ها، ..... پوشاند.
- خورشید گفت: «همه‌ی شما یک ..... هستید که نقاشی‌های زیبایی کشیده‌اید.
- بر روی برف‌ها جای ..... ، کبک و گرگ باقی مانده بود.
- زمستان، اول ..... خاکستری رنگی در آسمان پهن کرد .
- تابستان بر روی ..... آنقدر سیب گلگون و گلابی آویخت که شاخه‌ها تاب نیاوردند.

۷. وسایل زیر را با توجه به متناسب بودن آنها با یکدیگر، دسته‌بندی کن.
دفتر - مداد - ارّه - کیف - چکش - کلاه - دستکش - چوب - صندلی - شلوار

.....	دسته‌ی اول:
.....	دسته‌ی دوم:
.....	دسته‌ی سوم:

حالا یکی از دسته‌ها را انتخاب کن و یک بند درباره‌ی آن بنویس.

.....

.....

۸. برای کلمه‌های زیر هم معنی (مترادف) بنویس.

زینت داد: ..... جلا دادن: ..... جهان افروز: ..... قشر: ..... چیره‌دست: .....

۹. یک ضرب‌المثل بنویس و در آن نام یکی از فصل‌ها را استفاده کن.

.....

۱۰. از متن درس، یک جمله‌ی ساده و یک جمله‌ی مرکب پیدا کن.

..... جمله‌ی ساده:

..... جمله‌ی مرکب:

جمله‌ی ساده، جمله‌ای است که با یک فعل تمام می‌شود و منظورمان کاملاً

به مخاطب منتقل می‌شود. مثل: من از دیدن غروب آفتاب لذت می‌برم.

- **جمله‌ی مرکب**، جمله‌ای است که نیاز به دو فعل دارد و برای این که پیام

به مخاطب برسد باید جمله‌ی دوم در ادامه‌ی جمله‌ی اول بیاید.

(مرکب یعنی ترکیب شده از دو جمله)

مانند: چترم را که بازکردم، باران قطع شد.

مادرم که آمد، خوشحال شدم.

بخوان و حفظ کن.

خبر داغ

واژه نامه:

دوش: کتف، شانه	رَمَه: گله، دسته‌ی گوسفندان
سار: نوعی پرند	عاقبت: سرانجام
تپید: به تپش درآمد	هوهو: صدایی که از باد شنیده می‌شود.
شاپرک: پروانه	هی: همیشه، دائم
پهنه: وسط، میان	گریخت: فرار کرد
ده: روستا	

رنگ گلبرگ پرید: یعنی گلبرگ ترسید و رنگش زرد شد. (جان بخشی به اشیاء دارد)
برگ بی حوصله شد: با آمدن خبر پاییز، برگ هم حوصله‌ی سبز شدن نداشت.
سبزه خمیازه کشید: سبزه و دشت هم بی‌حوصله بودند و می‌خواستند به خواب زمستانی بروند.
(آرایه‌ی جان بخشی به اشیاء دارند)
- شعر «خبر داغ» فرارسیدن پاییز را خبر می‌دهد.

کلمات مهم املائی:

کلاغ - ریخت - سار - ته باغ - غنچه - تپید - گلبرگ - بی حوصله - خمیازه -
خواب - گذشت - پهنه - گریخت - رمه - برگشت - عاقبت - هوهو -
هی - می بارید - خبر داغ - می پیچید

شعر زیبای «خبر داغ» سروده‌ی شاعر خوب کشورمان، شکوه قاسم‌نیا است.

پرسی‌های چهارگزینه‌ای:

۱. در کدام دسته از کلمات، غلط املایی دیده می‌شود؟
  - الف - خودنمایی، اطراف، دریغ
  - ب - بگذارید، نظاره، شگفت‌انگیز
  - ج - قشر، چیره‌دست، فوک
  - د - ضخیم، خوشه‌های طلایی، صنوبر
۲. در کدام یک از جملات و عبارات زیر، آرایه‌ی جان بخشی به اشیا دیده می‌شود؟
  - الف - خورشید بادقت نگاهی به تابلوی زمستان انداخت.
  - ب - در زمستان، همی سطح زمین پوشیده از برف است.
  - ج - داور مسابقه، نقاشی‌ها را با دقت نظاره کرد.
  - د - جای پای خرگوش‌ها و گرگ‌ها روی برف به جا مانده بود.
۳. همی کلمات زیر جمع هستند به جز ... .
  - الف - نقاشان
  - ب - ابرهای ضخیم
  - ج - رنگ‌آمیزی
  - د - بوته‌های انبوه
۴. کلمات همی دسته‌ها با یکدیگر متناسب هستند به جز گزینه‌ی ... .
  - الف - ابر، آسمان، باران، باد، برف
  - ب - گندم، جو، عدس، لوبیا، برنج، نان، شاخه‌های درخت
  - ج - سبز، سفید، نارنجی، آبی، صورتی، سورمه‌ای
  - د - چای، فنجان، سماور، سینی، آب، قندان
۵. کدام یک از کلمه‌های زیر، ساده هستند؟
  - الف - دل‌انگیز
  - ب - منظره
  - ج - جهان‌افروز
  - د - خودنمایی
۶. مخالف همی گزینه‌ها درست نوشته شده است مگر ... .
  - الف - ضخیم ≠ نازک
  - ب - چیره دست ≠ ناوارد
  - ج - شروع ≠ پایان
  - د - انبوه ≠ فراوان
۷. جلا دادن یعنی:
  - الف - جلد کردن
  - ب - جلو رفتن
  - ج - برآق کردن
  - د - تزیین کردن
۸. ترتیب صحیح فصل‌ها در کدام گزینه آمده است؟
  - الف - بهار، تابستان، پاییز، زمستان
  - ب - پاییز، بهار، تابستان، زمستان
  - ج - تابستان، بهار، پاییز، زمستان
  - د - زمستان، بهار، پاییز، تابستان
۹. «شاخه‌ها تاب نیاوردند» یعنی:
  - الف - روی شاخه‌ها تاب بسته بودند.
  - ب - شاخه‌ها تاب بازی نمی‌کردند.
  - ج - شاخه‌ها تحمل نداشتند.
  - د - شاخه‌ها تب داشتند.

۱۰. کدام یک از اتفاقات زیر، در متن درس؛ جلوتر از بقیه بوده است؟

- الف - قطره‌های باران برگ‌های درختان را جلا داده‌اند.
- ب - مزارع گندم به رنگ زرد طلایی درآمده بود.
- ج - بر درختان، گردنبندی از گل‌های نقره‌ای آویخته شده است.
- د - خورشید برای داوری انتخاب شده بود.

۱۱. بیت «به مادر گفتم آخر این خدا کیست که هم در خانه ما هست و هم نیست» از چند جمله

تشکیل شده است؟

- الف - یک جمله
- ب - دو جمله
- ج - سه جمله
- د - چهار جمله

۱۲. کدام یک از کلمات زیر جمع هستند؟

- الف - بندگان
- ب - صبحگاه
- ج - مهربان‌تر
- د - نهان

۱۳. «هرگز» مخالف کدام یک از کلمات زیر است؟

- الف - هیچ وقت
- ب - گاهی اوقات
- ج - همیشه
- د - همچنان

۱۴. با توجه به شعر خدا، کدام یک از گزینه‌ها درست است؟

- الف - خدا در دل انسان‌هاست.
- ب - خدا در رنگ و بوی گل، پنهان شده است.
- ج - خدا در پاکی و نیکی است.
- د - همه‌ی گزینه‌ها

۱۵. به جای «صبحگاه» می‌توانیم از واژه‌ی «.....» استفاده کنیم.

- الف - بامداد
- ب - یگانه
- ج - شامگاه
- د - گزینه‌های الف و ب

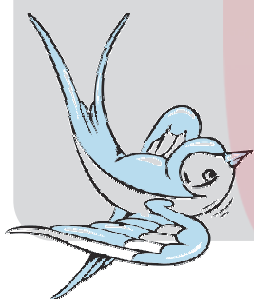

درس دهم

کوچ پرستوها

دنیایی که ما در آن زندگی می‌کنیم، شگفتی‌های فراوانی دارد. کوچ پرستوها و بازگشت آن‌ها به لانه‌های قبلی خود، پس از سپری شدن زمانی دراز و پیمودن راهی طولانی بی آن‌که اشتباه کنند، یکی از همین شگفتی‌هاست. به راستی، این همه شگفتی و زیبایی و دانایی را چه کسی جز خدای مهربان در پرستوهای کوچک نهاده است؟

واژه نامه:

مای درس

گروه آموزشی عصر

دشواری: سختی

جامه: لباس

متنل: دارای آب و هوای خوب

نخستین: اولین، آغازین

(نه سرد و نه گرم)

پی‌درپی: پشت سرهم، متوالی

بکوشند: تلاش کنند

شگفتی: تعجب آور

به عهده می‌گیرند: مسئولیت این کار را قبول می‌کنند.

سپری شدن: گذشتن

فراهم می‌آورد: تهیه می‌کند، مهیا می‌سازد.

پیمودن: طی کردن، رفتن

آسودگی: راحتی، سادگی

www.my-dars.ir

این دسته از کلمه‌ها، از نظر املايي اهميت دارند:

لطفات - جامه - پرندگان - نخستين - سال گذشته - عهد - پرداختن - بياموزند - تخم
می‌گذارند - می‌خواهد - فراهم - جفت - حشرات - آسودگی - آغاز - معتدل - مشغول -
عده‌ی دیگری - جنب و جوش - معلوم - خطر - تغييرات - ناگهان -
چنگال - نیرومند - می‌ربایند - بازگشته‌اند - پیمودن - قدرت - راه
طولانی - اشتباه

نکته‌ها و بررسی یادآوری‌ها

الف - دو جمله‌ی زیر را بخوان و پس از آن به نکته‌های ذکر شده توجه کن.

- ما در راه‌پیمایی روز قدس شرکت کردیم.

- ما، در راه‌پیمایی روز قدس شرکت کردیم.

جمله‌ی اولی را طوری می‌خوانیم که کلمه‌ی اول «مادر» تلفظ می‌شود. اما در جمله‌ی دوم به خاطر وجود (،) کمی مکث می‌کنیم و کلمه‌ی اول «ما» تلفظ می‌شود بنابراین، مفهوم کامل جمله را به ما می‌رساند.

یکی از راه‌های صحیح نوشتن انشا و متن‌های ما این است که نوشته‌های خودمان را با علائم نگارشی تکمیل کنیم. تنها در این صورت است که می‌توانیم هم خوب بنویسیم و هم خوب بخوانیم.

به این علامت (،) «ویرگول» یا «کاما» یا «درنگ‌نما» می‌گویند. علاوه بر این که، هرگاه ویرگول را می‌بینیم؛ مکث کوتاهی می‌کنیم، در موارد دیگری هم از ویرگول استفاده می‌کنیم. مثلاً:

- بین دو جمله‌ی مستقل که در مجموع یک جمله‌ی کامل می‌سازند.

مثل: او تلاش زیادی کرد، موفق هم شد.

- پس از منادا،

مثل: خدایا، یاری‌ام کن تا پیروز باشم.

- بین واژه‌هایی که در کنارهم می‌آیند و یک نقش را در جمله دارند. (به جای تکرار (و))

مثل: فردوسی، سعدی، نظامی، مولانا و عطار از شاعران بزرگ ایران زمین هستند.